

RIVOJLANISHIDA NUQSONI BO'LGAN TARBIYALANUVCHILARGA TA'LIM-TARBIYA BERISHDA ULARNI ITIMOYIY MOSLASHUVI

Olimjonova Zarnigor, Najmiddinova Sarvara Samariddinovna

O'zbekiston Davlat San'at va Madaniyat Institutining
Farg'ona Mintaqaviy filiali talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada rivojlanishida nuqsoni bo'lgan tarbiyalanuvchilarga ta'lim-tarbiya berishda ularni ijtimoiy moslashuvi haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: garanglar, yashi eshitmaydigan, korlar, kozi xira koradiganlar, tayanch-harakat apparatida nuqsoni bolgan bolalar, oligofrenpedagoglar,

Kamol topishda kamchiligi bor bolalarni kamchiligini oz vaqtida bilish, kasalini davolash, pedagogik tasir korsatish, muayyan ijtimoiy natijalarga erishish imkonini beradi hamda bu bolalarni kamol topishini taminlaydi, ularni maktabda beradigan bilimlarni ozlashtirib olishga, songra esa jamiyatda shuning foydali azolari bolib etishishga yordam beradi.

Fan-texnika yutuqlarini hayoga tadbir etish asosida turli xil yuqumli kasalliklar umuman tugatildi. Barcha maxsus maktablar, maktab-internatlar, maxsus bogchalar, butunlay davlat taminotiga otkazildi.

Nuqsonli bolalar talim-tarbiyasi bilan shugullanadigan muassasalar tarmoqlari sobiq shoro hududida ayniqsa, 1920-yillardan keyin jadal suratda rivojlandi. Kor, kar, aqli zaiflar uchun maxsus, alohida maktablar ochila boshlandi. Maxsus oquv rejalar, dasturlar, darsliklar, uslubiy adabiyotlar yaratildi. Aqliy va jismoniy rivojlanishida kamchiliklari bolgan bolalarni oqitish, tarbiyalash va ishga joylashtirish haqidagi garor 1975-yilda qabul gilingandan keyin, turli nugsonli bolalarga bolgan munosabat bir muncha kuchaydi. Nuqsonli bolalar talim-tarbiyasi bilan shugullanadigan yordamchi maktablar ommaviy maktablar singari yosh avlodga talim-tarbiya berish, ularni jamiyatning foydali kishisi qilib etishtirishga xizmat qiladi. L.S. Vigotskiyning 1924-yilda aytgan optimistik bashorati nazariyada real ekanligini hozir nuqsonli bolalar sohasida erishilgan yutuqlar ham korsatib

"Ehtimol, insoniyat ertami-kechmi korlik, karlik, aqli zaiflikni engadi. Ammo ularni biologik va tibbiyot tomonidan kora, ijtimoiy va pedagogik tomondan ancha ilgari engadi", - deb takidlagan edi.

Nugsonli bolalarning atroflicha rivojlanishida ijtimoiy talim-tarbiya nihoyatda katta ahamiyatga ega. Yunesko malumotlariga kora nuqsonlilarning uchdan bir qismigina maxsus talim-tarbiya jalb qilingan. Nuqsonli bolalaming talim- tarbiyasidagi asosiy giyinchilik nuqsonni aniqlashdan iborat. Mutaxassislarining takidlashicha, 0-2 yoshda 15,2%, maktabgacha yoshda 17,7%, kichik maktab yoshida esa 49,6% nuqsonli bolalar aniqlanar ekan. Shundan korinib turibdiki, 10 yoshli bolalar orasida ham 20% ga yaqin nugsonlilar uchrar ekan. Buning sabablaridan biri diagnostik ishlarning takomillashganligi, etarli, ishonchli psixologik-pedagogik metodikalarning etishmasligidir.

20 yil ichida bir muncha takomillashdi. Xalq talim gonunida takidlashicha, "Ozining jismoniy va ruhiy nuqsonlari asosida umumtalim maktablarida talim- tarbiya olishga qodir bolmagan bolalar uchun maxsus umumtalim maktablari va maktab-internatlari tashkil etiladi. Bu muassasalarda nuqsonli bolalar talim-tarbiya olish va davolash bilan birga ijtimoiy foydali mehnatda qatnashishlari uchun ham imkoniyat yaratiladi".

Hozirgi kunda maxsus muassasalar ozlarining yuzaga kelish, rivojlanish, takomillashishda malum tarixiy yolni bosib otdi. 1930- yillardan boshlab turli joylarda 4-8 yoshli aqli zaif bolalar uchun bogchalar, 8-15 yoshlilar uchun esa oquv-ishlab chiqarish korxonalari tashkil etila boshlandi. Respublikamizda nuqsonlilarga yordam 3 yonalishda: xalq talimi, sogliqni saqlash va ijtimoiy ta minot vazirliklari orqali olib borilmoqda.

XULOSA

Xalq talimi vazirligi goshida aqli zaif bolalar uchun maxsus bogchalar tashkil etilgan bolib, bu erga bolalar 4 yoshdan gabul gilinadilar. 7 yoshga tolganda esa ular yordamchi maktablarga yuboriladi. Yordamchi maktab-internatlar, aqli zaif bolalar bogchalarida barcha talim-tarbiyaviy ishlarni amalga oshiruvchi, tashkil etuvchi oqituvchi tarbiyachilar - oligofrenopedagoglar deb yuritiladi. Oligofrenopedagoglar oqituvchi, tarbiyachi, psixolog, ilmiy bolim mudiri, tarbiyaviy ishlar boyicha direktor orinbosari, direktor vazifasida ishlashi mumkin. Oligofrenopedagoglar oquvchilarni atroflicha pedagogik organishi asosida butun talim-tarbiya ishlarini rejalashtiradi, ularni jismoniy va ruhiy nuqsonlarini tuzatadi, harakat sistemalarini togrilab boradi, bilish faoliyatlarini shakllantiradi, xulq-atvor normalarini tarbiyalab

Nuqsonli bolalar talim-tarbiyasi bilan shugullanuvchi muassasalar tarmogi nuqsonli bolalarni (yani kor, kar, aqli zaif bolalarni) himoyalash, ularga talim-tarbiya berish va ularning individual individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim-tarbiyaning metodlarini ishlab chiqish hamda ularni jamiyatning foydali kishisi qilib tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivotlantirish konsepsiyasini tasdiglash to'g'risida" 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-son Farmoni.

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 12-oktyabr "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim berishga oid normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida" gi N°-638-sonli Qarori.

3 Inklyuziv umumtalim maktablari kamsituvchi munosabatlariga garshi kurashish va jamoalarda qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratish, inklyuziv jamiyat qurish va barchaga ta'lim byerishning eng samarali vositasi sifatida Salamanka bayonoti. (Ispaniya), 1994-yil 7-10-iyun.

4. Dakarskie ramki deystviy" - Senegal, 2000-yil 26-28-aprel